

פרשת נצבים-וילך תש"פ
בעניין קדושת ארץ ישראל

דברים פרק ל, יא-יז

(יא) כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאה הוא ממך ולא רחקה הוא: (יב) לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשה: (יג) ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשה: (יד) כי קרוב אליך הדבר מאד בפיה ובלבבך לעשתו:

רש"י

(יא) לא נפלאה היא ממך - לא מכוסה היא ממך, כמו שנאמר (דברים יז, ח) כי יפלא ארי יתכסי, (איכה א, ט) ותרד פלאים, (איוב מ, יג) ותרד במטמוניות, מכוסה חבוש בטמון: (יב) לא בשמים היא - שאלו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה וללומדה: (יד) כי קרוב אליך - התורה נתנה לכם בכתב ובעל פה:

דברים פרק לא, יג-יז

(י) ויצו משה אותם לאמר מקץ שבע שנים במעד שנת השמטה בחג הסכות: (יא) בבוא כל ישראל לראות את פני יקוק אלהיך במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם: (יב) הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרף אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את יקוק אלהיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת: (יג) ובניהם אשר לא ידעו ישמעו וילמדו לראות את יקוק אלהיכם כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה:

רמב"ן

(יב-יג) למען ישמעו ולמען ילמדו - האנשים והנשים, כי גם הן שומעות ולומדות לראות את ה'. ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו - הם הטף, כי ישמעו וישאלו, והאבות ירגילו ויחנכו אותם. כי אין הטף הזה יונקי שדים, אבל הם קטני השנים הקרובים להתחנך, וזה טעם ולמדו לראות - בעתיד, כי למעלה אמר ולמדו ויראו - אבל רבותינו אמרו (חגיגה ג א), האנשים ללמוד והנשים לשמוע, והטף למה בא, ליתן שכר למביאיהם:

רש"י

(י) מקץ שבע שנים - בשנה ראשונה של שמטה, שהיא שנה בשמינית. ולמה קורא אותה שנת השמטה, שעדיין שביעית נוהגת בה בקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית: (יא) תקרא את התורה הזאת - המלך היה קורא מתחלת אלה הדברים, כדאיתא במסכת סוטה (מא א) על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה: (יב) האנשים - ללמוד: והנשים - לשמוע: והטף - למה בא, לתת שכר למביאיהם:

משנה מסכת זבחים פרק יד

- [ד] עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות משהוקם המשכן נאסרו הבמות ועבודה בבמהים קדשים נאכלים לפני מן הקלעים קדשים קלים בכל מחנה ישראל:
- [ה] באו לגלגל והותרו הבמות קדשי קדשים נאכלים לפני מן הקלעים קדשים קלים בכל מקום:
- [ו] באו לשילה נאסרו הבמות לא היה שם תקרה אלא בית של אבנים מלמטן ויריעות מלמעלן והיא היתה מנוחה קדשי קדשים נאכלים לפני מן הקלעים קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה:
- [ז] באו לנוב ולגבעון הותרו הבמות קדשי קדשים נאכלים לפני מן הקלעים קדשים קלים בכל ערי ישראל:
- [ח] באו לירושלים נאסרו הבמות ולא היה להם עוד היתר והיא היתה נחלה קדשי קדשים נאכלים לפני מן הקלעים קדשים קלים ומעשר שני לפני מן החומה:

דברים פרק יב, א-ט

(א) אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ אשר נתן יקוק אלהי אבותיך לך לרשתה כל הימים אשר אתם חיים על האדמה: (ב) אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם לרשים אתם את אלהייהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן: (ג) ונתצתם את מזבחתם ושבחתם וישבתם וישפיתם תשפיתו באש ופסילי אלהייהם תגדעו ויאבדתם את שמם מן המקום ההוא: (ד) לא תעשון כן ליקוק אלהיכם: (ה) כי אם אל המקום אשר יבחר יקוק אלהיכם מפל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה: (ו) והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדבתיכם ובכרות בקרכם וצאנכם: (ז) ואכלתם שם לפני יקוק אלהיכם ושמתם בכל משלח ידכם אתם ובתיכם אשר בקרף יקוק אלהיך: (ח) לא תעשון ככל אשר אנחנו עשים פה היום איש כל הישר בעיניו: (ט) כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה אשר יקוק אלהיך נתן לך: (י) ועברתם את הירדן וישבתם בארץ אשר יקוק אלהיכם מנחיל אתכם והניח לכם מפל איביכם מסביב וישבתם בטח: (יא) והיה המקום אשר יבחר יקוק אלהיכם בו לשכון שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם וזבחיכם מעשרתיכם ותרמת ידכם וכל מבחר נדריכם אשר תדרו ליקוק: (יב) ושמחתם לפני יקוק אלהיכם אתם ובניכם ובנותיכם ועבדיכם ואמהתיכם והלוי אשר בשעריכם כי אין לו חלק ונחלה אתכם: (יג) השמר לך פן תעלה עלתיך בכל מקום אשר תראה: (יד) כי אם במקום אשר יבחר יקוק באחד שבטישם תעלה עלתיך ושם תעשה כל אשר אנכי מצוה: (טו) רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר כבדתי יקוק אלהיך אשר נתן לך בכל שעריך הטמא והטהור יאכלנו כצבי וכאיל: (טז) רק הדם לא תאכלו על הארץ תשפכונו כמים: (יז) לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותרשף ויצהרף ובכרות בקרף וצאנך וכל נדריך אשר תדר ונדבתיך ותרומת ידך: (יח) כי אם לפני יקוק אלהיך תאכלנו במקום אשר יבחר יקוק אלהיך בו אתה ובנך ובתיך ועבדך ונדיבתיך ותרומת ידך: (יח) כי אם לפני יקוק אלהיך בכל משלח ידך: (יט) השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימיה על אדמתך:

רש"י לדברים פרק יב

(ב) **אבד תאבדון** - אבד ואחר כך תאבדון מכאן לעוקר עבודה זרה שצריך לשרש אחריה: **את כל המקומות אשר עבדו שם וגו'** - ומה תאבדון מהם, את אלהיהם אשר על ההרים: (ג) **מזבח** - של אבנים הרבה: **מצבה** - של אבן אחת, והוא בימוס ששנויה במשנה (ע"ז מז ב) אבן שחצבה מתחלתה לבימוס: **אשרה** - אילן הנעבד: **ואבדתם את שמם** - לכנות להם שם לגנאי, בית גליא קורין לה בית כריא, עין כל עין קוף: (ד) **לא תעשון כן** - להקטיר לשמים בכל מקום (פסוק ה), כי אם במקום אשר יבחר. דבר אחר ונתצתם את מזבחותם ואבדתם את שמם לא תעשון כן, אזהרה למוחק את השם ולנותץ אבן מן המזבח או מן העזרה. אמר רבי ישמעאל וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין את המזבחות, אלא שלא תעשו כמעשיהם, ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב: (ה) **לשכנו תדרשו** - זה משכן שילה: (ו) **וזבחיכם** - שלמים של חובה: **מעשרתיכם** - מעשר בהמה ומעשר שני לאכול לפנים מן החומה: **תרומת ידכם** - אלו הבכורים, שנאמר בהם (דברים כו, ד) ולקח הכהן הטנא מידך: **ובכורות בקרכם** - לתתם לכהן ויקריבם שם: (ז) **אשר ברכך ה'** - לפי הברכה הבא: (ח) **לא תעשון ככל אשר אנחנו עשים וגו'** - מוסב למעלה (דברים יא, לא) על כי אתם עוברים את הירדן וגו' כשתעברו את הירדן מיד מותרים אתם להקריב בבמה, כל ארבע עשרה שנה של כבוש וחלוק, ובבמה לא תקריבו כל מה שאתם מקריבים פה היום במשכן, שהוא עמכם ונמשח והוא כשר להקריב בו חטאות ואשמות נדרים ונדבות, אבל בבמה אין קרב אלא הנידר והנידב. וזהו איש כל הישר בעיניו, נדרים ונדבות שאתם מתנדבים על ידי שישר בעיניכם להביאם ולא על ידי חובה, אותם תקריבו בבמה: (ט) **כי לא באתם** - כל אותן ארבע עשרה שנה: **אל המנוחה** - זו שילה: **הנחלה** - זו ירושלים: **עד עתה** - כמו עדיין: (י) **ועברתם את הירדן וישבתם בארץ** - משתחלקו ויהא כל אחד מכיר את חלקו ואת שבטו: **והניח לכם** - לאחר כבוש וחלוק ומנוחה (שופטים ג, א) מן הגוים אשר הניח ה' לנסות בס את ישראל. ואין זאת אלא בימי דוד, אז: (יא) **והיה המקום וגו'** - בנו לכם בית הבחירה בירושלים. וכן הוא אומר בדוד (שמואל ב' ז, א - ב) ויהי כי ישב המלך בביתו, וה' הניח לו מסביב מכל אויביו. ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארוזים, וארון האלהים יושב בתוך היריעה: **שמה תביאו וגו'** - למעלה אמרו (פסוק ו) לענין שילה וכאן אמור לענין ירושלים, ולכך חלקם הכתוב, ליתן היתר בין זו לזו, משחרבה שילה ובאו לנוב, וחרבה נוב ובאו לגבעון, היו הבמות מותרות עד שבאו לירושלים: **מבחר נדריכם** - מלמד שיביאו מן המובחר: (יג) **השמר לך** - ליתן לא תעשה על הדבר. בכל מקום אשר תראה - אשר יעלה בלבך, אבל אתה מקריב על פי נביא, כגון אליהו בהר הכרמל: (יד) **באחד שבטיך** - בחלקו של בנימין. ולמעלה הוא אומר (פסוק ה) מכל שבטיכם. הא כיצד, כשקנה דוד את הגורן מארונה היבוסית גבה הזהב מכל השבטים, ומכל מקום הגורן בחלקו של בנימין היה: (טו) **רק בכל אות נפשך** - במה הכתוב מדבר, אם בבשר תאווה להתירה להם בלא הקרבת אימורים, הרי הוא אומר במקום אחר (פסוק כ) כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' ואמרת אוכלה בשר וגו', במה זה מדבר, בקדשים שנפל בהם מום, שיפדו ויאכלו בכל מקום. יכול יפדו על מום עובר, תלמוד לומר רק: **תזבח ואכלת** - אין לך בהם היתר גיזה וחלב, אלא אכילה על ידי זביחה: **הטמא והטהור** - לפי שבאו מכח קדשים, שנאמר בהם (ויקרא ז, יט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, הוצרך להתיר בו, שטמא וטהור אוכלין בקערה אחת: **כצבי וכאיל** - שאין קרבן בא מהם: **כצבי וכאיל** - לפוטרו מן הזרוע והלחיים והקיבה: (טז) **רק הדם לא תאכלו** - אף על פי שאמרת שאין לך בו זריקת דם במזבח לא תאכלנו: **תשפכנו כמים** - לומר לך שאין צריך כסוי. דבר אחר הרי הוא כמים להכשיר את הזרעים: (יז) **לא תוכל** - בא הכתוב ליתן לא תעשה על הדבר. רבי יהושע בן קרחה אומר יכול אתה, אבל אינך רשאי, כיוצא בו (יהושע טו, סג) ואת היבוסית יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להורישם, יכולים היו, אלא שאינן רשאים, לפי שכרת להם אברהם ברית כשלקח מהם מערת המכפלה. ולא יבוסים היו אלא חתיים היו, אלא על שם העיר ששמה יבוס [נקראים יבוסים]. כך מפורש בפרקי דרבי אליעזר. והוא שנאמר (שמואל ב' ה, ו) כי אם הסירך העורים והפסחים, צלמים שכתבו עליהם את השבועה: **ובכורות בקרך** - אזהרה לכהנים: **ותרומת ידך** - אלו הבכורים: (יח) **לפני ה'** - לפני מן החומה: **והלוי אשר בשעריך** - אם אין לך לתת לו מחלקו, כגון מעשר ראשון, תן לו מעשר עני. אין לך מעשר עני, הזמינהו על שלמך: (יט) **השמר לך** - ליתן לא תעשה על הדבר: **על אדמתך** - אבל בגולה אינך מוזהר עליו יותר מעניי ישראל: